

Соціальна і гуманітарна політика

УДК 35.5

Богданенко Анатолій Іванович

*кандидат наук з державного управління,
доктор економічних наук, доцент кафедри державного управління
Міжрегіональна Академія управління персоналом*

Богданенко Анатолій Іванович

*кандидат наук по государственному управлению,
доктор экономических наук, доцент кафедры государственного управления
Межрегиональная Академия управления персоналом*

Bogdanenko Anatoliy

*PhD in Public Administration, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor of Public Administration
Interregional Academy of Personnel Management
ORCID: 0000-0003-0758-5809*

**ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ
ХАРТІЇ ДО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ
ОСОБЕННОСТИ АДАПТАЦИИ ЕВРОПЕЙСКОЙ
СОЦИАЛЬНОЙ ХАРТИИ К ЗАКОНОДАТЕЛЬНОМУ УКРАИНЫ
FEATURES OF ADAPTATION OF THE EUROPEAN SOCIAL
CHARTER TO THE LEGISLATION OF UKRAINE**

***Анотація.** Система соціального захисту є національною. Її неможливо побудувати без урахування рівня економічного розвитку держави, специфіки соціально-демографічного складу населення, історичних і національно-культурних традицій. Вона функціонує на основі внутрішньодержавного правопорядку. Жодна країна не може ігнорувати того факту, що саме право на соціальний захист та*

його базисні умови мають відповідати міжнародним стандартам. Ці стандарти створені для гарантування гідного життя кожній людині при настанні відповідних соціальних ризиків незалежно від її статі, віку, тривалості проживання в певній країні. Ратифікація Україною Конвенції про захист прав людини і основних свобод, а також Європейської соціальної хартії (переглянутої) була першим кроком на шляху її наближення до європейських світових стандартів у різних сферах, у тому числі дотриманні прав людини та забезпеченні її захисту і підтримки. Відповідно, виникла необхідність реформування сфери соціально-трудова відносин та соціальної сфери задля приведення їх у відповідність до міжнародних стандартів.

Ключові слова: Європейська соціальна хартія, законодавство України, соціальне забезпечення, соціальна політика, міжнародні соціальні стандарти, європейські соціальні стандарти.

Аннотація. Система социальной защиты является национальной. Ее невозможно построить без учета уровня экономического развития государства, специфики социально-демографического состава населения, исторических и национально-культурных традиций. Она функционирует на основе внутригосударственного правопорядка. Ни одна страна не может игнорировать тот факт, что именно право на социальную защиту и его базовые условия должны отвечать международным стандартам. Эти стандарты созданы для обеспечения достойной жизни каждому человеку при наступлении соответствующих социальных рисков независимо от его пола, возраста, продолжительности проживания в определенной стране. Ратификация Украиной Конвенции о защите прав человека и

основных свобод, а также Европейской социальной хартии (пересмотренной) была первым шагом на пути ее приближения к европейским мировым стандартам в различных сферах, в том числе соблюдении прав человека и обеспечении его защиты и поддержки. Соответственно, имеется необходимость реформирования сферы социально-трудовых отношений и социальной сферы для приведения их в соответствие с международными стандартами.

Ключевые слова: *Европейская социальная хартия, законодательство Украины, социальное обеспечение, социальная политика, международные социальные стандарты, европейские социальные стандарты.*

Summary. *The social protection system is national. It cannot be built without taking into account the level of economic development of the state, the specific socio-demographic composition of the population, historical and national-cultural traditions. It operates on the basis of domestic law and order. No country can ignore the fact that the right to social protection and its basic conditions must meet international standards. These standards are designed to guarantee a decent life for every person when relevant social risks arise, regardless of their gender, age, or length of residence in a particular country. Ukraine's ratification of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as well as the European Social Charter (revised), was the first step towards bringing it closer to European world standards in various fields, including respect for human rights and protection and support. Accordingly, there was a need to reform the sphere of social and labor relations and the social sphere in order to bring them into line with international standards.*

Key words: *European Social Charter, Ukrainian legislation, social*

security, social policy, international social standards, European social standards.

Постановка проблеми. Європейська соціальна хартія, яка була підписана державами-членами Ради Європи в Турині 18 жовтня 1961 року і набула чинності 26 лютого 1965 року, встановлює контрольний механізм, покликаний гарантувати їх дотримання державами-учасниками. Відкрита для підписання в 1961 році і вступила в силу в 1965 році Європейська соціальна хартія була переглянута з метою її поновлення і включення в неї нових категорій прав з урахуванням соціальних змін, що відбулися в європейських країнах.

Незважаючи на очевидність неподільності основних прав і свобод людини, підтвердженої на різних міжнародних форумах з прав людини, проведених під егідою ООН, а також в численних міжнародних документах з прав людини, прийнятих на універсальному рівні, розбіжність в позиціях держав стосовно до питання про юридичну силу економічних, соціальних і культурних прав людини зберігається до сьогоднішнього часу.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою. Питанням міжнародно-правових норм і програм щодо забезпечення соціального захисту населення присвячували свої наукові праці багато сучасних вчених, серед них О. Мельник, Н.Б. Болотіна, М.М. Феськов, Ю. А. Шарапанюк, Н. С. Сидоренко, А. Фелорова, А. Ю. Мартинова та ін.

Мета статті. Метою статті є дослідження особливостей адаптації Європейської соціальної хартії та до законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Україна при ратифікації Європейської соціальної хартії взяла на себе зобов'язання за 74 пунктами з 98 пунктів, у тому числі за 6 обов'язковими статтями. Водночас не взято зобов'язань за такими основними статтями як 12, 13, 19.

Європейська соціальна хартія (переглянута), будучи ратифікованою Законом України 21 грудня 2006 року, є частиною національного законодавства. Тобто Хартія діє в Україні безпосередньо [1].

З 2008 р. Україна представила 3 доповіді про застосування переглянутої Хартії: перша доповідь про виконання зобов'язань за статтями та пунктами Тематичної групи «Здоров'я, соціальне забезпечення та соціальний захист (подана на 29 жовтня 2008 р.) [2], друга доповідь Тематичної групи «Трудові права» (подана на 6 жовтня 2009 р.) [3] і третя доповідь з виконання статей за Тематичною групою група «Сім'я, діти, мігранти» (подана 13 жовтня 2010 р.) [4].

В 2017 році було прийнято Закон «Про внесення змін до пункту 2 Закону України «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)» (законопроект № 0142).

Законодавчим актом внесено зміни до пункту 2 Закону України «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)», згідно з якими Україна зобов'язується вважати обов'язковими для України пункти 3 і 4 статті 12 Європейської соціальної хартії (переглянутої), а саме - докладати зусиль для поступового підйому системи соціального забезпечення на більш високий рівень, а також приймати міри шляхом укладення відповідних двосторонніх і багатосторонніх угод або в інший спосіб і на умовах, визначених у

таких в роках, для забезпечення: рівності між їхніми власними громадянами та громадянами інших Договірних Сторін в тому, що стосується прав на соціальне забезпечення, включаючи збереження пільг, наданих законодавством про соціальне забезпечення, незалежно від пересування соціально захищених осіб по територіях Договірних Сторін; надання, і відновлення прав на соціальне забезпечення такими засобами, як сумарний залік періодів страхування або роботи, які були відповідно до законодавства кожної з Договірних Сторін.

В 2015-2019 рр. в Україні продовжувалось і продовжується виконання Плану заходів щодо Європейської соціальної хартії (переглянутої), затвердженого Урядом 14 травня 2015 р. Серед іншого, в цьому плані передбачено опрацювання можливостей поступового приєднання України до 24 пунктів Хартії, до яких Україна не приєдналася при ратифікації. Це є дуже важливими кроками, які вже було зроблено Україною на цьому шляху. Зокрема, 16 березня 2016 р. Парламентом було ухвалено Закон «Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102» [5].

У листопаді 2015 р. було ухвалено Закон України «Про зовнішню трудову міграцію», що посилює позиції України у приєднанні до ст. 19 «Право трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист та допомогу» Хартії.

В той же час обговорювалась національна ситуація по 24 положеннях Європейської соціальної хартії (переглянутої), до яких ще не приєдналася наша держава. Зокрема, обговорювалися п. 3 ст. 2 Хартії «Право на справедливі умови праці», п. 1 ст. 4 «Право на справедливу винагороду», пп. 1-4 ст. 12 «Право на соціальне

забезпечення», пп. 1-4 ст. 13 «Право на соціальну та медичну допомогу», ст. 25 «Право працівників на захист свої прав у разі банкрутства їхнього роботодавця», п. 3 ст. 31 «Право на житло», пп. 1-12 ст. 19 «Право трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу». Також ішлося про Додатковий протокол стосовно процедури подання колективних скарг.

Відповідно до встановленої процедури кожні п'ять років після ратифікації держави мають надавати інформацію про національне законодавство і практику його застосування щодо пунктів, до яких держава не приєдналася.

Перша зустріч у Мінсоцполітики щодо цих питань відбулася 2011 року. За її результатами у травні 2012 року подана Перша доповідь щодо пунктів, до яких Україна не приєдналася при ратифікації.

За попередніми прогнозами, Україна може приєднатися до пп. 3 і 4 ст. 12 «Право на соціальне забезпечення» щодо докладання зусиль для поступового піднесення системи соціального забезпечення на більш високий рівень та укладання міжнародних договорів на умовах рівності прав та збереження набутих прав (сумарний залік періодів страхування та стажу), а також до окремих пунктів ст. 19 «Право трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу».

Ратифікація Верховною Радою України Європейської соціальної хартії говорить про необхідність реалізації наступних кроків:

- дотримання та виконання соціальних зобов'язань, які було взято на себе Україною;

- належна та конструктивна імплементація європейських соціальних стандартів, закладених у Європейській соціальній хартії;
- формування новітнього законодавства про соціальне забезпечення із дотриманням норм Європейської соціальної хартії.

Разом із тим позитивні декларативні наміри не були трансформовані у новітню та якісну модель соціального забезпечення. Насамперед, це пов'язано з такими факторами:

- відсутність єдиного та чіткого урядового плану соціальних реформ та розвитку законодавства про соціальне забезпечення;
- відсутність єдиного та чіткого урядового плану щодо імплементації міжнародних та європейських соціальних стандартів;
- відсутність достатньої політичної та правової культури щодо розв'язання стратегічних соціальних завдань;
- відсутність належної взаємодії інституцій державної влади та громадянського суспільства з питань розвитку законодавства про соціальне забезпечення;
- відсутність системного та якісного державного управління у соціальній сфері;
- наявність складного та суперечливого законодавства про соціальне забезпечення;
- відсутність належних механізмів щодо соціально-правової експертизи законопроектів на предмет відповідності нормам міжнародного та європейського соціального законодавства;
- відсутність ефективного моніторингу дотримання європейських соціальних стандартів;

– відсутність достатніх механізмів звітування та інформування суспільства про розвиток законодавства про соціальне забезпечення.

Ратифікація Україною Європейської соціальної хартії, безумовно, зміцнює її позиції на міжнародній арені, підвищує рівень захисту прав людини на території України, відкриває шлях для рівноправного співробітництва з країнами Європи. Проте, для подальшого успішного впровадження Хартії в українську правову систему і реалізації її статей необхідно враховувати думку громадян, проводити форуми, соціальні опитування населення, що дозволить удосконалити соціально-трудове законодавство і тим самим поліпшити рівень і якість життя в країні.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Порівняльний аналіз відповідності законодавства України до положень Хартії показує, що існуючі в Україні інституційні та правові основи соціальних і економічних гарантій прав громадян в основному відповідають положенням Хартії. Разом з тим рівень реально наданих гарантій для окремих груп населення визначається економічними можливостями держави.

Український уряд підписав Європейську соціальну хартію в новій редакції. На черзі постало питання про її ратифікацію. Це послужило поштовхом до якнайшвидшого приведення норм українського законодавства у відповідність з європейськими стандартами. Були прийняті десятки тематичних законів, що стосуються різних питань соціальних і трудових відносин, внесені зміни і доповнення в чинне законодавство, що забезпечує захист економічних і соціальних прав людини.

Література

1. Н. Б. Болотіна, М. М. Феськов Європейській соціальній хартії (переглянутій) – 15 років – Юридична наука №3, 2011. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/jnn_2011_3_5.pdf
2. European Social Charter (revised). 1st National Report on the implementation of the European Social Charter (revised) submitted by The Government of Ukraine for the period 1 January 2005 to 31 December 2007 on articles 3, 11, 14, 23, 30. Report registered by the Secretariat on 4 November 2008. URL: <http://www.coe.int/socialcharter>.
3. Revised European Social Charter. 2nd National Report on the implementation of the European Social Charter (revised) submitted by The Government of Ukraine (Articles 2, 4, 5, 6, 21, 22, 26, 28 and 29 for the period 01/01/2005 – 31/12/2008). Report registered by the Secretariat on 6 October 2009. URL: <http://www.coe.int/socialcharter>.
4. Revised European Social Charter. 3rd National Report on the implementation of the Revised European Social Charter submitted by The Government of Ukraine (Articles 7, 8, 16, 17, 27 and 31 for the period 01/01/2007 – 31/12/2009). Report registered by the Secretariat on 13 October 2010. URL: <http://www.coe.int/socialcharter>.
5. Закон України «Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102» (Відомості Верховної Ради України (ВВР),

2016, № 16, ст. 161). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-19>.

References

1. N. B. Bolotina, M. M. Feskov Yevropeiskii sotsialnii khartii (perehlianutii) – 15 rokiv. Yurydychna nauka №3, 2011. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/jnn_2011_3_5.pdf.
2. European Social Charter (revised). 1st National Report on the implementation of the European Social Charter (revised) submitted by The Government of Ukraine for the period 1 January 2005 to 31 December 2007 on articles 3, 11, 14, 23, 30. Report registered by the Secretariat on 4 November 2008. URL: <http://www.coe.int/socialcharter>.
3. Revised European Social Charter. 2nd National Report on the implementation of the European Social Charter (revised) submitted by The Government of Ukraine (Articles 2, 4, 5, 6, 21, 22, 26, 28 and 29 for the period 01/01/2005 – 31/12/2008). Report registered by the Secretariat on 6 October 2009. URL: <http://www.coe.int/socialcharter>.
4. Revised European Social Charter. 3rd National Report on the implementation of the Revised European Social Charter submitted by The Government of Ukraine (Articles 7, 8, 16, 17, 27 and 31 for the period 01/01/2007 – 31/12/2009). Report registered by the Secretariat on 13 October 2010. URL: <http://www.coe.int/socialcharter>.

5. Закон України «Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2016, № 16, ст. 161). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-19>.